

Yhdyskuntien kehittäminen eurooppalaisessa tutkimusintressissä

Yhdyskuntien kehittäminen näyttää kiinnostavan aikuiskasvatustutkimusta niin Välimeren maissa kuin Isossa-Britanniassakin. Kreetalla pidetyssä aikuiskasvatuksen tutkijakoulutuksessa myös suomalaiset osanottajat harjoittelivat kenttätyötä tekemällä pienimuotoisen harjoitustutkielman paikallisen kyläyhteisön kehittämiskysymyksistä. Kirjoittajat kuvaavat työtä raskaaksi, mutta antoisaksi.

Tamperelaisilla aikuiskasvatuksen jatko-opiskelijoilla on ollut jo kahtena kesänä mahdollisuus osallistua Studies in European Adult Education -ohjelman tutkijakoulutukseen. Tästä saamme ensisijaisesti kiittää tutkijakoulun toteutuksesta vastaavia instituutioita Tanskassa, Saksassa ja Kreikassa, mutta myös tamperelaisia aikuiskasvatuksen vaikuttajanimiä Eero Pantzaria ja Jukka Tuomistoa.

Tampereen aikuiskasvatuksen yksikön suhteet Saksaan ja muihin Pohjoismaihin mahdollistivat jatko-opiskelijoiden osallistumisen kesäkoulun työskentelyyn jo vuonna 1994. Tuolloin kesäkoulun työskentelyssä oli Tampereelta peräti viisi jatko-opiskelijaa. Viime kesänä osallistujia oli kaksi. Kesäkouluun osallistui Ph.D) -opiskelijoita myös Tanskasta, Ruotsista, Iso-Britanniasta, Saksasta, Espanjasta ja Kreikasta.

Studies in European Adult Education on Erasmus -ohjelma, joka opiskelijavaihdon lisäksi organisoii tutkijakoulutusta ja tutkijavaihtoa jäsenyliopistojensa välillä. Tällä hetkellä ohjelmaan kuuluu yli 20 yliopistoa. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitos liittyi ohjelmaan vuoden 1995 alusta.

Kylä Kreetalla

Kesäkoulu pidettiin kreetalaisessa Anogian vuoristokylässä, joka on 2500 asukkaan yhdyskunta noin 35 mutkaisen kilometrin päässä rannikolta. Alueen pääelinkeinona on lampaiden hoito. Kylä on perinteistä Kreetaa ja se sijaitsee etäällä merenrantojen lomakohteista. Kokouspaikkana oli paikallinen kurssikeskus "Academic Village", joka toimii yhteistyössä Kreetan yliopiston kanssa.

Ikkuna eurooppalaiseen aikuiskasvatukseen

Kesäkoulun keskeinen idea on koota eri Euroopan maista aikuiskasvatuksen tohtoriopiskelijoita yhteen esittelemään omia tutkimushankkeitaan ja hakemaan tiiviin keskustelun ja projektityöskentelyn avulla aikuiskasvatustutkimukseen uusia näkökulmia. Intensiivinen kaksiviikkoinen työskentely kesäkoulussa auttaa ymmärtämään aikuiskasvatustutkimuksen luonnetta ja tutkimuksellisia painopisteitä eurooppalaisessa kontekstissa.

Käytännönläheisemmät lähtökohdat

Suomalaisen aikuiskasvatuksen näkökulmasta oli hivenen yllättävää, miten läheisesti etenkin eteläeurooppalaiset kytkivät aikuiskasvatuksen sosiaalipolitiikkaan ja yhteisöjen kehittämiseen. Erityisesti kreikkalaisten osanottajien projektit olivat ensisijaisesti käytännön kehittämishankkeita, joihin tutkimuksellinen seuranta liittyi vain toissijaisesti. Yhdyskuntien kehittäminen nähtiin

aikuiskasvatuksen keskeiseksi tehtäväksi erityisesti Isonsa-Britanniassa ja Välimeren maissa, joissa aikuiskasvatus näytti olevan lähempänä kansalaisliikkeitä ja yhteisön sosiaalisia ongelmia kuin Skandinavian maissa ja Saksassa.

Aikuiskasvatuksen kesäkoulu edustaa laaja-alaista lähestymistapaa, joka pitää sisällään työn ja koulutuksen tutkimuksen, kulttuuritutkimuksen sekä yhteisökeskeisen toimintatutkimuksen. Myös metodologiset keskustelut ovat keskeisellä sijalla. Suomalaiselle jatko-opiskelijalle kesäkoulu antaa voimakkaan sysäyksen vieraiden kulttuurien vertailevaan analysointiin.

Akateemisia keskusteluja

Kesäkoulun ensimmäinen viikko koostui pääasiassa workshop-työskentelystä, jossa sekä jatko-opiskelijat että vetäjät esittelivät omia tutkimushankkeitaan. Opiskelijat järjestäytyivät teemaryhmiin, jotka käsittelivät työelämään liittyvää koulutusta, yhdyskuntien kehittämistä sekä laadullista metodologiaa.

Työryhmäistuntojen lisäksi järjestettiin aihepiiriin liittyviä luentoja, jotka koskivat mm. aikuiskasvatuksen suhdetta työn ja kulttuurin tutkimiseen ja aikuiskasvatuksen roolia sosiaalisessa muutoksessa. Kulttuurin kehittämisen ja aikuiskasvattamisen välistä vuorovaikutusta tarkasteltiin useimmissa luennoissa. Kesäkoulun keskeisimpinä vetäjinä toimivat professori Peter Alheit Bremenin yliopistosta Saksasta, professori Henning Salling Olesen ja apulaisprofessori Jorgen From Lauritsen Roskilden yliopistosta Tanskasta sekä professori Skevos Papaioannou Kreetan yliopistosta. Tämän lisäksi paikalla oli kouluttajia, tai "resurssihenkilöitä" niin kuin virallinen ilmaus kuului, monista ohjelmaan kuuluvista yliopistoista.

Yhteisen ohjelman lisäksi oli mahdollista saada omaan työhön liittyvää ohjausta. Niinpä meilläkin oli mahdollisuus käydä pitkiä keskusteluja työryhmissä ja "vapaa-ajalla" omista projekteistamme kansainvälisten tutkijoiden kanssa. Tällaiset kontaktit olivat erittäin hyödyllisiä ja opettavaisia omien tutkijanvalmiuksien kehittämisen kannalta.

Käytännön tutkimustyötä

Resurssihenkilöinä toimineet Peter Shanahan Pohjois-IrIannista ja Robert Hamilton Skotlannista edustivat community development -lähestymistapaa, jonka aineksia arvioitiin kesäkoulun keskusteluissa erityisesti toisen viikon kenttätyövaiheen aikana. Keskeinen toiminta-ajatus on rakentaa toinen viikko projektityöskentelylle. Tämän aikana osanottajat toteuttivat pienryhmissä yhteisen tutkimusprojektin, joka kohdistui Anogian kyläyhteisöön. Jokaisessa ryhmässä oli mukana yksi kreikkalainen, joka toimi tulkkina, mutta osallistui myös ryhmän työskentelyyn. Ryhmät tekivät kukin pienimuotoisen tutkielman jostakin paikallisesta kysymyksestä. Projektityöskentelyn yleistavoitteena oli tuottaa tietoa yhdyskunnan kehittämisprojektin tarpeisiin.

Kenttätyövaihe oli selvästi raskaampi kuin "akateemisempi" ensimmäinen viikko. Samalla se oli myös kesäkoulun antoisin vaihe. Työskentely monikulttuurisessa ryhmässä yhteisen projektin puitteissa on kaikkine vaikeuksineen unohtumaton kokemus. Jo pelkästään työryhmien muodostaminen oli hankala ja monimutkainen prosessi. Kun se aloitettiin ensimmäisen viikon lopulla vaikutti välillä siltä, että aiheiden valinta ja toimivien ryhmien muodostaminen tulee olemaan ylivoimainen tehtävä. Kun maanantai-aamu koitti ja oli aloitettava työskentely, saatiin ryhmät kuitenkin varsin nopeasti kokoon.

Työryhmän jäsenet, kreikkalainen Maria Tsanaka (vas.) ja suomalainen Karin Filander (oik.) haastattelemassa kreetalaista pappia ja hänen vaimoan Anogian kylässä.

Olimme molemmat ryhmässä, joka tutki pappien roolia yhdyskunnassa. Samaan ryhmään kuului lisäksi kreikkalainen, saksalainen ja tanskalainen opiskelija. Ryhmän työskentely lähti käyntiin perusteellisella keskustelulla siitä, mikä on Uskonto, mitkä ovat sen eri ulottuvuudet ja miten ne ovat edustettuna papin työssä. Samalla keskusteltiin, myös erilaisten (grand) teorioiden (Marx, Weber jne.) roolista projektissamme. Yksimielisyyden saavuttaminen oli vaikeaa. Sen asemasta saavutettiin jonkinlainen "työyksimielisyys", yhteinen käsitys siitä, mitä meidän oli tehtävä ja millä aikataululla. jakso oli osanottajille tiivis; lyhyessä ajassa oli määriteltävä ongelma, solmittava tarvittavat kontaktit, kerättävä aineisto, analysoitava se ja kirjoitettava raportti.

Neljän päivän intensiivisen työskentelyn jälkeen olimme saaneet aikaiseksi kymmenen sivun englanninkielisen artikkelin papin roolista Anogiassa. Työskentely oli raskasta, mutta antoisaa. Ryhmä oli yhdessä aamusta myöhäiseen iltaan. Työskentely oli välillä riitaisaa, mutta koko ajan huumorilla höystettyä ja ryhmän jäsenten väliset suhteet säilyivät erimielisyyksistä huolimatta hyvinä.

Mitä opimme?

Molemmat tähän mennessä toteutetut kesäkoulut ovat tarjonneet jatko-opiskelijoille ainutkertaisen mahdollisuuden vuorovaikutukseen, jonka aikana on ollut tilaisuus tieteellisiä konferensseja huomattavasti syvällisempään kansainväliseen verkostoitumiseen. Kesäkoulun aikana syntyneet ystävyysuhteet ovat hyvä perusta yhteistyölle myös tulevana vuosina. Kesäkoulun keskusteluissa jouduimme ylittämään useita kulttuurisia rajoja, jotka auttoivat meitä ymmärtämään paremmin myös omaa tutkimusperinnettämme.

Pohjoismaiset ja saksalaiset jatko-opiskelijat tutkivat aiheita, joista tuli selvästi esille aikuis-kasvatustutkimuksen kulttuurisen uudelleen orientoitumisen tarve. Esimerkiksi Peter Winzen Saksasta tutki monikulttuurista yhteiskuntaa ja pakolaisten mahdollisuuksia löytää kulttuurisia resursseja murrostilanteista selviämiseen.

Camilla Schaveinus Tanskasta tutkii aikuiskoulutuskeskuksia, jotka hakevat uutta profiilia muuttuvassa yhteiskunnassa. Koulutuskeskusten tilannetta leimaa instituutioiden ja opetuksen sisällöllisten raja-aitojen katoaminen, rakenteiden joustavuus, informaatioteknologia,

kansainvälistyminen ja opetuksen yksilöllistyminen. Tanskan aikuiskoulutuskeskukset hakevat optimaalisia ratkaisuja, joiden avulla voitaisiin yhdistää yleisiä ja spesifejä kvalifikaatioita opetuksessa. Erityisesti grundtvigiläisen aateperinnön omaavat instituutiot pelkäävät menettävänsä laaja-alaisen sivistävän identiteettinsä. Tanskalaisten kokemukset osoittavat kuitenkin, että yritys-elämä arvostaa aikuiskoulutuskeskusten laaja-alaista sivistysprofiilia, jonka avulla voidaan vastata nopean muutoksen haasteisiin.

Näistä kokemuksista on opittavissa myös Suomessa. Meillä näyttää olevan taipumusta nähdä aikuiskasvatuksen tulevaisuus pelkästään ammatillisessa aikuiskoulutuksessa, mikä alan tutkimusperinteen kannalta merkitsee valitettavaa kapea-alaistumista. Muissa Pohjoismaissa ja Saksassa kesäkoulun työskentelyn perusteella korostui kulttuuritutkimus, jonka sisällä tutkimukselle ei aseteta tiukkoja rajoja.

Järjestäjät aikovat jatkaa kesäkouluja vuosittaisena tapahtumana samassa paikassa. Onkin mielenkiintoista huomata, miten lähinnä 'grounded theory' -luontoisella yhteiskuntatieteellisellä metodologialla on mahdollista vähitellen oppia ymmärtämään alueen sosiaalista todellisuutta ts. sitä, miten ihmiset tuotannon ja keskinäiset suhteensa ovat organisoineet ja myös sitä, minkälaisia sosiaalisia ongelmia alueella esiintyy.

*Karin Filander
Risto Honkonen*